

Inledning

Utan ansikte...

Med tappat ansikte
och tomma ögon
stirrande rakt fram
Utan några tankar
Tiden går sin väg
och jag med de

Utan tappat ansikte
om jag förmådde
sluta stirra rakt fram
kunde jag mycket göra.
Det finns i kropp och själ.
Men livet bara flyter!

Med tappat ansikte
och med vilshenhet
går jag genom livet
utan att förstå
Vad skulle jag göra?
Livet flyter – försvinner

*Lilian Andersson, januari 1994, trafikskadad
(ur enkätundersökningen i samverkan med Trafikskadenämnden
och Trafikförsäkringsföreningen i Stockholm 1996).*

I DEN POLSKE dramaregissören Krzysztof Kieslowskis filmberättelse beskrivs bilolyckans tragik på flera vis. Kieslowskis drama kan sägas vara en viktig dokumentation över vad som händer omedelbart efter en olycka. När bilföraren förlorar herraväldet över fordonet är den annalkande katastrofen nära. I samma ögonblick som olyckan inträffar infinner sig det drama som kommer att utspela sig i den här avhandlingen. Det handlar om ett välfärdsdrama om hur individen återvänder tillbaka till livet.

Begynnelsen till ett välfärdsdrama är av en alldeles unik natur. Detta drama behöver inte nödvändigtvis liknas vid andra sociala dramer. Trafikbrott kan naturligtvis vara en orsak till att trafikolyckan inträffar men för många människor finns varken brott eller naturlig orsak till olyckan. Trafikolyckan som välfärdsdrama skiljer sig så till vida från andra sociala dramer att vem som

helst kan drabbas av en olycka. Dramats huvudpersoner gestaltar därför olika människor och livsöden med skilda sociala bakgrunder och uppväxtförhållanden. För att kunna förstå dramats egentliga innebörd har det varit forskningens uppgift att studera huvudpersonernas egna tankar och reflektioner på det drama som förändrat deras liv på mer än ett sätt.

Begynnelsen till ett välfärdsdrama handlar också om människans sätt att uttrycka sin egen upplevelse och vinna förståelse för den nya situationen av sin omgivning.

Kieslowski skildrar i sin filmtrilogi förintelse och tragik.¹ Den film som här åsyftas heter *Frihet. Den blå filmen*. Kieslowskis trilogi är uppbyggd kring färgerna blå, vit och röd och är relaterade till begrepp från den franska revolutionens tid och den franska flaggan. Begreppen är frihet, jämlikhet och broderskap. Färgerna kan sägas bilda en helhet och dramatrilogin kan betraktas ur ett narrativt perspektiv.

I *Frihet. Den blå filmen* skildras en tragisk bilolycka och frågan som Kieslowski lämnar efter sig är om den överlevande personen uppnått ett tillstånd som man skulle kunna säga vara en grad av frihet? Frihet att övervinna svårigheter och uppnå välfärd.

Den röda tråden genom dramat är en ensam människas väg tillbaka till livet. Det är en ensam människas kamp. Dramat berättar också om genomgående av offrande, sorg och lidande. Först därefter kan försoningen inträda.

Kieslowskis drama kan sägas ha mycket gemensamt med vad den här avhandlingen kommer att handla om. Man skulle kunna uttrycka det som att den sociala verklighet som kommer ur en trafikolycka kan skildras på olika vis.

Den tid som förflutit efter en olycka skapar nya ansikten och scener för den drabbade människan. Det är i detta skede som den sociala forskningen har en viktig uppgift att fylla. För de människor som drabbas av olyckorna får det verkliga dramat kritiska men också så omvälvande förändringar i såväl de sociala som existentiella frågorna att det är möjligt att tala om att människan kan vinna styrka och bemästra svårigheterna. Men hon har svårt att lämna förflutenhetens trygga värld över en kortare tid. Begynnelsen till ett välfärdsdrama måste därför betraktas som en inledning till en utsträckt process där individen är delaktig i dess olika skiftningar. Det är i ljuset av dessa skiftningar som det är möjligt och angeläget för den sociala forskningen att studera bilismens skadeverkningar på människan.

rför olika
xtförhåll-
rit forsk-
ktioner på

ns sätt att
tionen av

n som här
kring fär-
evolutio-
h broder-
traktas ur

ågan som
ätt ett till-
övervinna

aka till li-
genomgå-
nträda.

en här av-
et som att
s på olika

er för den
gen har en
na får det
väl de so-
änniskan
att lämna
välfärds-
rocess där
skiftningar
dera bilis-

I. Begynnelse till ett välfärdsdrama